

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์โครงสร้างการจัดการของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือนิยมเรียกการท่องเที่ยวแบบนี้ในอีกหลายแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวธรรมชาติ ถือกำเนิดมาเมื่อไม่นานมานี้ รัณกร ตีรกานนท์ (2541) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น ที่คล้ายกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ที่ให้ความหมายว่า เป็นการเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์หรือการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ ทั้งนี้นักท่องเที่ยวมักจะแสวงหาประสบการณ์ที่ได้สัมผัสได้เรียนรู้ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่และแตกต่างกันไปในแต่ละท้องที่ ในขณะที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ให้ความหมายว่า เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ดังนั้นจากความหมายทั้งหมด จึงกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ชุมชนช่วยกันสร้างกรอบกติกาและความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ มีการเรียนรู้ และมีการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้ รัณกร ตีรกานนท์ (2541) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรม การจัดการเชิงอนุรักษ์ในอุตสาหกรรมมีกิจกรรมค่อนข้างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการประกอบการว่าต้องการอะไรจากการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นการขายธรรมชาติ เน้นการให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อควบคุมการใช้

ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ หรือมุ่งเน้นการสร้างตลาดทางการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ชุมชนได้รับผลแห่งการกิจกรรมนั้นค่อนข้างหลากหลาย แต่ในทางตรงกันข้ามอาจมีผลกระทบจากการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อันได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติอาจถูกทำลายหากควบคุมหรือจัดการท่องเที่ยวไม่ดี สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของชุมชนอาจเปลี่ยนแปลง สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) จึงได้เสนอแนวทางไว้ว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องกำหนดแผนการแก้ไข หรือแนวทางแก้ไขปัญหาไว้ให้ชัดเจน ในขณะที่ มิสรา สามารถ (2543) ได้เสนอขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ ซึ่งมีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (nature-based) และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (identity or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (eco-system) ในพื้นที่ด้วย 2) องค์ประกอบด้านการจัดการ มีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainably managed) ที่มีความรับผิดชอบไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmental education-based) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (learning process) โดยให้มีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และความประทับใจ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของชุมชน (community participation-based) โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อย้อนกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบสมบูรณ์ทั้ง 4 ประการแล้วก็จัดได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดข้อใดข้อหนึ่งไปการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งนั้น ๆ ก็จะลดความสมบูรณ์ลงเป็นลำดับ

โครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน (2540) ได้ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะสร้างการยอมรับและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้เพราะสามารถป้องกันปัญหาความขัดแย้ง หรือการต่อต้านจากชุมชนในภายหลัง สุดท้ายจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวม

พจนานวน สวนศรี (2541) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าต้องมี ที่พัก อาหาร การเดินทาง กิจกรรม การให้ความรู้ การกำหนดราคา และผู้ให้ความ

ช่วยเหลือด้านโครงการ ซึ่งคล้ายกับการศึกษาของสุทธิชัย อบอุ่น (2541) แต่มีจุดแตกต่างที่ผู้วิจัยรายหลังให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ด้วย

2.1.2 แนวคิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ในอดีตที่ผ่านมาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทย รู้จักในชื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม (agrotourism) ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ สรัสวดี อาสาสรรพกิจ (2540) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบเกษตรกรรมว่าเป็นความต้องการให้มีการกระจายรายได้ไปยังท้องถิ่นอย่างแท้จริง ด้วยการนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนภาคเกษตรกรรม และศึกษาหาประสบการณ์ความรู้ในขณะที่นักท่องเที่ยวจะได้ประโยชน์จากการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนด้านเกษตรกรรม บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) เห็นว่าการท่องเที่ยวแบบนี้เป็นการจัดการ รูปแบบหนึ่งของธุรกิจที่พักแรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเท่านั้น และมีความเห็นคล้ายกับผู้อื่นว่าปกติมักให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของพื้นที่บ้านอย่างไรก็ดีแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ปัจจุบันได้ปรับรูปแบบเพิ่มขึ้น กล่าวคือมิได้มีกรอบจำกัดอยู่เฉพาะชุมชนเกษตรกรรมเท่านั้น สามารถสร้างรูปแบบท่องเที่ยวดังกล่าวได้ในหลายพื้นที่ ดังเช่น พื้นที่ที่เป็นธรรมชาติดังปรากฏในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และพื้นที่ที่มีแหล่งโบราณสถาน ที่บ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542) โดยที่แนวคิดของโฮมสเตย์นี้ได้ถูกอธิบายให้มีขอบเขตความหมายกว้างมากกว่าการท่องเที่ยวในแหล่งเกษตรกรรม แต่พื้นฐานด้านวัตถุประสงค์ด้านการจัดการไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ การท่องเที่ยวนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเน้นการจัดการเชิงธุรกิจชุมชน ด้านการจัดการส่วนหนึ่งพบว่ามีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั่วไป คือ เจ้าของบ้านในแหล่งท่องเที่ยวจะจัดสรรห้องส่วนหนึ่งไว้ให้บริการพักผ่อนแก่นักท่องเที่ยว แต่รูปแบบของการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้รับจะแตกต่างไปจากการพักผ่อนในโรงแรม รีสอร์ท หรือเกสต์เฮาส์ เพราะการพักอยู่กับเจ้าของบ้านนี้ทั้งสองฝ่ายคือทั้งเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยวต่างเปิดใจที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ที่เป็นมิตร อย่างไรก็ตาม การรับนักท่องเที่ยวมาค้างคืนในบ้านนั้น นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านหรือทั้งสองฝ่ายต้องมีความพึงพอใจและทราบรายละเอียดของกันและกันก่อน (รำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2541) อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นี้ถือว่าการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาไปสู่อีกรูปแบบหนึ่งที่ดำเนินการบนแนวคิดของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวแบบนี้ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม รูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณให้คุณค่าแก่วัฒนธรรมและระบบ

นิเวศในชุมชนได้มากกว่า โดยชุมชนจะมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างชัดเจนตั้งแต่การดำเนินกิจกรรม การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว การเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวตลอดจนการพัฒนาชุมชนในที่สุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542)

จากเอกสาร โครงการ โสมสเคย์ในประเทศฟิลิปปินส์ (ราโพนธรณ แก้วสุริยะ, 2541) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของโครงการ โสมสเคย์ของกรมการท่องเที่ยว (department of tourism) แห่งประเทศฟิลิปปินส์ไว้ว่า ปัจจุบันกำลังมุ่งไปสู่การจัดการทางเลือกของที่พักรับคนฟิลิปปินส์ และนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยการจัดการบ้านพักส่วนตัวของชาวฟิลิปปินส์ในพื้นที่เฉพาะของประเทศ กรมการท่องเที่ยวจะจัดการท่องเที่ยวแบบประหยัดสำหรับตลาดภายในประเทศโดยผ่านโครงการ โสมสเคย์และโครงการอื่น ๆ โดยรวมแล้ว โครงการ โสมสเคย์จะขยายโอกาสสำหรับนักท่องเที่ยวในประเทศและต่างชาติที่มีงบประมาณจำกัด การเปิดบ้านในพื้นที่ซึ่งมีความต้องการที่พักในราคาเหมาะสมจะเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม พื้นที่ของโครงการ โสมสเคย์จะถูกคัดเลือกจากพื้นฐานความต้องการของนักท่องเที่ยว ความน่าสนใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และเส้นทางเข้าถึงได้ง่ายและความสามารถของเจ้าของบ้านในการให้บริการพื้นฐานผ่านความเรียบง่ายและความเป็นมิตรที่มีต่อนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ในโครงการ โสมสเคย์ ได้กำหนดแนวทางการให้บริการที่มีต่อนักท่องเที่ยวรวมถึงที่พัก ราคาประหยัดและความเป็นเอกลักษณ์ของฟิลิปปินส์ บริการที่พักรจะถูกจัดให้พอเพียงกับมาตรฐานความเป็นอยู่ของการพักผ่อนทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นความเงียบสงบ ไม่พลุกพล่าน ประหยัด สะอาด และเตียงนอนที่สะดวกสบายหรืออาหารพื้นเมืองดี ๆ ตามความต้องการของแขก ดังนั้นสิ่งที่ใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวอาจจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาต่ำได้ง่าย แต่เป็นเพราะเอกลักษณ์เฉพาะของการแบ่งปันบ้านส่วนตัวของชาวฟิลิปปินส์ ที่ประกอบไปด้วยความเป็นมิตร การมีวัฒนธรรม ความเป็นพื้นเมือง ความสะดวกควบคู่ไปกับความประหยัด

จากรายละเอียดดังกล่าวจะเห็นว่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมในชุมชน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอื่น ๆ ของชุมชน และความเป็นกันเองหรือความเป็นมิตร สามารถนำมาใช้เป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโสมสเคย์ได้ เช่นเดียวกับการกล่าวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ที่ระบุถึงทรัพยากรของการท่องเที่ยวแบบโสมสเคย์ว่าต้องประกอบไปด้วย

1. ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

1.1 ด้านการตลาด ได้แก่ ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน หรือหมู่บ้านที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

1.2 สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่

1) ที่พักและอาหาร จะจัดให้นักท่องเที่ยวได้พักค้างคืนในสถานที่ที่จัดไว้ในหมู่บ้านของชาวบ้าน โดยนักท่องเที่ยวจะร่วมกิจกรรมและวิถีชีวิตเดียวกับชาวบ้านตั้งแต่วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ จนถึงการทำมาหากิน

2) ศูนย์ข่าวสารการท่องเที่ยว ภายในหมู่บ้านทุกครัวเรือนจะสามารถให้ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวได้

3) ยานพาหนะ นักท่องเที่ยวจะใช้ยานพาหนะต่าง ๆ เช่นเดียวกับชาวบ้าน ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น การเดินทางมาและจากไปอาจจะจำเป็นต้องใช้ยานพาหนะที่รวดเร็วและสะดวกสบายมากกว่า

1.3 สิ่งดึงดูดเชิงจิตวิทยา ได้แก่ อรรถาสัยไมตรี การต้อนรับอย่างอบอุ่นตามแบบประเพณีของไทย

2. ทรัพยากรที่มุ่งเน้นการดำเนินการ ประกอบด้วย

2.1 การวางแผน และกำหนดกิจกรรม เช่น การเรียนรู้การทำอาหารไทย การเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน การเรียนรู้วิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้าน

2.2 ระบบขนส่ง เช่น การปรับสภาพภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านให้มีความงามอย่างธรรมชาติ ดูแลรักษาความสะอาดของถนนหนทางในหมู่บ้าน จัดระบบการคมนาคมระหว่างตัวเมืองกับหมู่บ้าน

2.3 เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด มีระบบประปาหรือไฟฟ้าที่มีความปลอดภัยในการบริโภค

2.4 ระบบสนับสนุนอุตสาหกรรม เช่น ที่ศูนย์อนามัย มีระบบรักษาความปลอดภัย มีแหล่งผลิตอาหารตามธรรมชาติของหมู่บ้าน

2.5 ระบบแรงงาน เช่น การฝึกอบรม และฝึกทักษะการบริการเท่าที่จำเป็น

2.6 เงินทุน การจัดการของโฮมสเตย์ไม่จำเป็นต้องใช้เงินทุนในการดำเนินการมากนัก การจัดหาหรือสร้างสิ่งแปลกปลอม ในวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำในการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ว่าเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทซึ่งจะให้ผลประโยชน์อย่างมากขึ้นในอนาคต การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นี้เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่ดำเนินการบนแนวคิดของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ นอกเหนือจากลักษณะรูปธรรมด้านอื่น ๆ เช่น การดำเนินา เดินป่า ฯลฯ การท่องเที่ยวโฮมสเตย์นี้สามารถตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ให้คุณค่าแก่วัฒนธรรมและระบบนิเวศในชุมชนได้มากกว่า

โดยชุมชนจะมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างชัดเจนตั้งแต่การดำเนินกิจกรรม การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว การเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวจนถึงการพัฒนาชุมชนในที่สุด ดังนั้นการจัดการจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน และพิจารณาได้ในหลายความหมาย เช่น

- 1) เป็นความคิดรวบยอด (concept) ในการจัดการท่องเที่ยวแสดงให้เห็นผลได้ 2 ด้านพร้อม ๆ กัน คือ การปรับปรุงคุณภาพของสวัสดิการชุมชน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมไปด้วย
- 2) เป็นปรากฏการณ์ (phenomenon) ในการพัฒนาชนบทที่เป่าหมายเกิดจากปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยีและงบประมาณ
- 3) เป็นกลยุทธ์ (strategy) การจัดทำแผนที่ที่ดีที่สุดเพื่อให้ผลประโยชน์ตกแก่สังคมมากที่สุดด้วยความร่วมมือระหว่างเจ้าบ้าน นักท่องเที่ยว และความสอดคล้องของสิ่งแวดล้อม
- 4) เป็นวิชาการ (discipline) เป็นที่รวมของสหวิชาการต่าง ๆ วิทยาการด้านการจัดการท่องเที่ยวการจัดการทางตลาด วิชาการด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และเกษตรศาสตร์ ซึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้ประสานกัน

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีด้านการจัดการ (Management)

หน้าที่การบริหาร (management functions) เป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้จัดการต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การชักนำ และการควบคุม (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2542: 149-156)

1) การวางแผน หมายถึง การเลือกภารกิจ และวัตถุประสงค์ ตลอดจนกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจ การเลือกกระหว่างทางเลือกการปฏิบัติในอนาคต การวางแผนจะเป็นการสร้างสะพานเพื่อให้เดินไปถึงสิ่งที่ต้องการ จากผลของการวางแผนจะได้แผนออกมา ดังนั้น แผนเป็นเครื่องมือ(วิธีการ)เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

2) การจัดองค์กร หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบหน้าที่งานต่าง ๆ ภายในองค์การ หน้าที่การจัดองค์กรจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแบ่งงานกันทำ พร้อมกับการแบ่งส่วนอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม และการรวมอยู่เป็นกลุ่มของโครงสร้างเดียวกันที่ยังคงมีระเบียบที่จะติดต่อสัมพันธ์กันได้ตามปกติ และเป็นกลุ่มที่มุ่งสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมอันเดียวกันตลอดเวลา

3) การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องเลือกบุคคลเพื่อเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในองค์การ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

4) การชักนำ เป็นการสั่งการและการจูงที่เกี่ยวกับกลุ่มบุคคล การแก้ปัญหาความขัดแย้ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

5) การควบคุม เป็นการวัดและแก้ไขการทำงาน เพื่อให้แน่ใจว่าวัตถุประสงค์และแผนขององค์กรมีการใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การวางแผนและการควบคุมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

2.1.4 แนวคิดด้านการตลาด (Marketing)

การจัดการด้านการตลาด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2541) คือ การที่ธุรกิจต้องการทำให้ผู้บริโภคมีความต้องการและเกิดความพึงพอใจในตัวสินค้า ได้รับความสะดวกในการซื้อสินค้า ตลอดจนทราบรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า ธุรกิจหรือองค์กรต้องทำการวางแผนการจัดการด้านส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix) ในขั้นต้นธุรกิจต้องกำหนดตลาดเป้าหมายและระบุตำแหน่งทางการตลาดให้ชัดเจน โดยอาศัยกระบวนการ STP marketing (segmenting, targeting, positioning) ซึ่งประกอบไปด้วย

1) การแบ่งส่วนตลาด (segmenting หรือ market segmentation) หมายถึง การแบ่งตลาดของผลิตภัณฑ์ชนิดใดชนิดหนึ่งออกตามลักษณะความต้องการที่คล้ายคลึงกันออกเป็นตลาดย่อย (sub-market) หรือส่วนตลาด (market segment) เพื่อที่จะเลือกตลาดใดตลาดหนึ่งเป็นตลาดเป้าหมาย แล้วใช้ส่วนประสมทางการตลาดเฉพาะอย่าง เพื่อให้เข้าถึงลูกค้าตามตลาดเป้าหมาย

2) การกำหนดตลาดเป้าหมาย (targeting หรือ market targeting) หมายถึง การประเมินและเลือกหนึ่งส่วนตลาดหรือมากกว่าเป็นเป้าหมาย เป็นงานที่ต้องทำเมื่อมีการแบ่งส่วนตลาดแล้ว ซึ่งประกอบด้วย ส่วนของการประเมินส่วนตลาดและการเลือกส่วนตลาด

3) การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (positioning หรือ market positioning) หมายถึง กิจกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ของธุรกิจและภาพลักษณ์ของสิ่งที่นำเสนอเพื่อให้เป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญและตำแหน่งในการแข่งขันที่แตกต่างในจิตใจของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

การจัดการเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง การจัดการเครื่องมือทางการตลาดที่ควบคุมได้และนำมาใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาดที่กำหนดไว้ ส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย

1) ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่เสนอขาย โดยธุรกิจเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจ ผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์จึงประกอบด้วย สินค้า บริการ ความคิด สถานที่ องค์กรหรือบุคคล ผลิตภัณฑ์ต้องมีสรรพประโยชน์ มีมูลค่าสาขายของลูกค้า จึงมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้

2) ราคา หมายถึงมูลค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุนของลูกค้า โดยลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าผลิตภัณฑ์กับราคาผลิตภัณฑ์ ถ้ามูลค่าสูงกว่าราคา ลูกค้าจึงตัดสินใจซื้อ การกำหนดราคาควรจะเป็นที่ยอมรับของลูกค้าโดยควรคำนึงถึงต้นทุนและการแข่งขัน

3) การจัดจำหน่าย หมายถึงโครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบันและกิจกรรม ใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และการบริการจากองค์กรไปยังตลาดสถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด เป้าหมายก็คือสถาบันตลาด ส่วนกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายตัวสินค้า ประกอบด้วย การขนส่ง การคลังสินค้า และการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง

4) การส่งเสริมการตลาด เป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจเป็นการขายโดยใช้พนักงานขาย (personal selling) และการติดต่อสื่อสารโดยใช้สื่อ (non personal selling)

2.1.5 แนวคิดที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์โดยเทคนิค SWOT analysis

การวิเคราะห์ SWOT เป็นวิธีการหรือเครื่องมือที่ช่วยในการวางแผนกลยุทธ์ที่รู้จักและใช้กันอยู่อย่างแพร่หลายในกิจการและลักษณะงานต่าง ๆ (นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร, 2544) ได้แก่ งานพัฒนาชุมชนชนบท เช่น การใช้ SWOT วางแผนกลยุทธ์ของกลุ่มเครดิตยูเนียน การวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจในอเมริกา ซึ่งช่วยให้ผู้นำชนบทเข้าใจศักยภาพทางเศรษฐกิจของชนบท และตัดสินใจดึงเงินทุนจากภายนอกเพื่อการลงทุนได้อย่างถูกต้อง การวางแผนกลยุทธ์ที่ใช้ได้กับธุรกิจขนาดเล็ก รวมทั้งธุรกิจขนาดจิ๋วที่ทำอยู่กับบ้าน ตลอดจนการวางแผนอาชีพส่วนบุคคล นอกจากนี้การวิเคราะห์ SWOT ยังใช้เป็นเครื่องมือปรับปรุงการทำงานเป็นทีม การศึกษาตนเองของเยาวชนในโครงการเยาวชน หรือกระทั่งใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว เช่น การวางแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของบุตร เป็นต้น

องค์ประกอบหรือประเด็นที่สำคัญของเทคนิค SWOT analysis ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่มีผลต่อหน่วยงาน (ปรีดี โชติช่วง, 2539) ได้แก่

1) “S” มาจากคำว่า “STRENGTH” คือ “จุดแข็ง” หรือจุดเด่นที่เสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้น หรือความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงาน (Hutamuwatr, 1998) เช่น สหกรณ์โคนมแม่โจ้มีความสัมพันธ์ภายในองค์กรค่อนข้างดีมีความสนใจยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ทั้งนี้ยังมีที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านโคนม เมื่อมีเทคโนโลยีใหม่ หรือองค์ความรู้ใหม่ด้านเทคนิคการเลี้ยงโคนมเกิดขึ้น ที่ปรึกษาจะคอยให้ข้อมูลใกล้ชิดทำให้สมาชิกสามารถพัฒนาเทคนิควิธีการเลี้ยงโคนมสูงขึ้น ไปอีกระดับหนึ่ง

2) “W” มาจากคำว่า “WEAKNESS” หมายถึง “จุดอ่อน” ของหน่วยงาน หรือหมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็น ประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ (Hutanuwatr, 1998) อาจจะมีบางส่วนบาง องค์กรประกอบที่กระทบต่อหน่วยงาน แล้วหน่วยงานยังคงอนุรักษ์ หรือยืนยง ไม่เปลี่ยนแปลงเท่าที่ เช่น ทักษะคนของคนมหาดไทยบางส่วนที่ยึดติดกับการรวมอำนาจ ในขณะที่ สภาพแวดล้อม ภายนอกเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตย ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่จะเป็นผู้คิดตัดสินใจ ลงมือแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

3) “O” มาจากคำว่า “OPPORTUNITY” หมายถึง “โอกาส” ที่หน่วยงานจะได้รับการพัฒนา ไปอย่างต่อเนื่อง หรือปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุ วัตถุประสงค์ (Hutanuwatr, 1998) ทั้งนี้จะเป็นความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร บุคลากรที่ ดีมีความรู้ มีคุณภาพ มีความสามารถ และมีการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ เป็นโอกาสที่จะสร้างงานและพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถ พึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

4) “T” มาจากคำว่า “THREAT” หมายถึง ข้อจำกัด แรดกอดัน หรืออันตรายที่บั่นทอนความ เจริญก้าวหน้าของหน่วยงาน หรือปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กร ไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Hutanuwatr, 1998) ซึ่งเป็นเรื่องที่หน่วยงานจะต้องปรับปรุงให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น สมาชิกผู้เลี้ยง ไก่มีพื้นที่การเลี้ยง ไก่จนจำกัด และที่ดินราคา แพงไม่สามารถขยายพื้นที่การเลี้ยงออกไป ทำให้สมาชิกถูกจำกัดศักยภาพในการที่จะขยายขนาด ของฟาร์มเพื่อเพิ่มผลผลิตและมีผลกระทบต่อสมาชิกสหกรณ์ ในด้านของธุรกิจสหกรณ์โดยตรง รายได้ที่สหกรณ์จะขยายได้จากธุรกิจรวบรวม น้ำนมก็จะคงอยู่ขนาดเดิมไม่ค่อยจะเกิดความ เคลื่อนไหวมากนัก

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีผู้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์โครงสร้างการจัดการ ของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงใหม่ แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สุทธิชัย ออบอ่อน (2541) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชียงอนุรักษ์ พบว่า ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการบริการและ การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่า การให้ความสำคัญต่อการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวแก่ประชาชนใน ท้องถิ่น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชียงอนุรักษ์ ได้แก่

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนชุมชน และปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อม และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการบริหารและการมีส่วนร่วมระหว่างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวกับชุมชนและรัฐ จะมีศักยภาพมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดการบริหาร ขาดการวางแผนรองรับการท่องเที่ยวและไม่ได้มีส่วนร่วมระหว่างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวทั้งจากชุมชนและรัฐ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ควรที่จะให้การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองด้วยเพราะคนส่วนใหญ่จะรักและหวงแหนภูมิภคานาของตนมาก พยายามรักษาทรัพยากรที่มี อนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนให้มากที่สุด แต่ในขณะนี้ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือขาดการสนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรที่จะให้การฝึกอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในพื้นที่ให้มากขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการดูแลรักษาสถานการณ์แวดล้อมให้ดี จัดให้มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค การคมนาคม การประชาสัมพันธ์ รวมถึงการจัดการผลประโยชน์ของชุมชน และการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

ธวัชชัย รัตนช้อน (2542) ได้ทำการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนที่สูงพบว่า ชุมชนได้ใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาระบบนิเวศและรักษาทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนมากกว่าการดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหารายได้เพียงอย่างเดียว ในชุมชนได้มีการจัดการองค์กรโดยใช้ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความเป็นพี่น้องผสมผสานกับระบบการจัดการธุรกิจที่มีการกำหนดโครงสร้าง หน้าที่ และการแบ่งงานกันทำ ซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบ เมื่อมีรายได้จะมีการจัดสรรผลประโยชน์ครอบคลุมทั้งระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม และระดับชุมชน ใน สัดส่วนที่ยอมรับได้ในทุกกลุ่ม คือ ร้อยละ 80 15 และ 5 ตามลำดับ ส่วนด้านศักยภาพของชุมชนนั้นแสดงออกในหลายด้าน คือ ด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม และบุคลากรของชุมชนที่สามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นกิจกรรมทางเลือกลำดับสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะธุรกิจชุมชน พร้อมกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม เพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

สรวิชาติ อาสาสรรพกิจ (2542) ได้ทำการศึกษาเพื่อหาปัจจัยในการกำหนดความพร้อมของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน พบว่า การกำหนดความพร้อมของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบนนั้น ทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องเห็นว่ามีคามจำเป็นอย่างยิ่งที่

จะต้องกำหนดให้มีขึ้นและบังคับใช้อย่างจริงจัง ผ่านกระบวนการทางกฎหมายและกระบวนการทางสังคมโดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ให้มีองค์กรที่เป็นกลางไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินธุรกิจนั้น เป็นองค์กรตรวจสอบโดยเสนอให้เป็นสถาบันการศึกษาที่เชื่อถือได้ และปัจจัยที่กำหนดความพร้อมของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) ความพร้อมขั้นพื้นฐานของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ความพร้อมของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวในแต่ละองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์กร

มิสรา สามารถ (2543) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้เสนอรูปแบบขององค์กรที่ควรเข้ามาบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นมี 2 รูปแบบ คือ ให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับผู้แทนกลุ่มเป็นผู้บริหารจัดการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การบริหารจัดการโดยชุมชนท้องถิ่น ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนหลายกลุ่ม และมีคณะที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือแนะนำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงวิชาการสาขาต่าง ๆ เช่น กลุ่มพาหนะนำเที่ยว กลุ่มร้านอาหาร/ภัตตาคาร กลุ่มร้านค้าของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน กลุ่มเจ้าของที่พักค้างแรม (ได้แก่ โรงแรม บังกะโล guesthouse หรือ home stay) ซึ่งตัวแทนแต่ละกลุ่มจะช่วยเป็นสื่อกลางระหว่างภาครัฐ คณะกรรมการ และสมาชิกในชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะเชื่อว่าน่าจะสามารถประสานประโยชน์และความร่วมมือในการบริหารจัดการร่วมกับคณะที่ปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การบริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับผู้แทนกลุ่ม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นผู้บริหารจัดการร่วมกับตัวแทนกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่และมีคณะที่ปรึกษาร่วมให้คำปรึกษาแนะนำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงวิชาการสาขาต่าง ๆ เช่นเดียวกับรูปแบบที่หนึ่ง ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้ประสานให้กลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกกลุ่มในพื้นที่ มีผู้แทนมาร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย เพื่อการประสานประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นกับคณะที่ปรึกษา

สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นรูปแบบที่ 1 หรือรูปแบบที่ 2 ควรจะมีมาตรการในการดำเนินงาน เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเรื่องดังกล่าวของชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ควรจัดให้มีการประชุมในลักษณะของไตรภาคีหรือพหุภาคี ระหว่างคณะกรรมการ คณะที่ปรึกษา และสมาชิกในชุมชนทุกกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และร่วมกันตัดสินใจในประเด็นและปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกัน
- 2) ควรกำหนดอำนาจและบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในคณะกรรมการ และกลุ่มที่เข้าร่วมให้ชัดเจน เพื่อร่วมมือกันดำเนินการกิจของชุมชนและสร้างจิตสำนึกให้ทุกคน
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นแกนหลักในการจัดการประชุม และเชิญทุกฝ่ายเข้าร่วมประชุม กำหนดประเด็นการสนทนา ตลอดจนการใช้สถานที่ในการประชุมเพื่อการประสานความร่วมมือของชุมชนได้อย่างจริงจัง
- 4) ควรกำหนดระเบียบข้อบังคับที่ได้รับความเห็นชอบ จากภาครัฐระดับพื้นที่ไว้ให้ชัดเจน และเป็นทางการ เพื่อเป็นระเบียบแบบแผนต่อการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายยึดถือร่วมกัน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
- 5) ควรมีการระดมทุนเพื่อร่วมกันจัดทำแต่ละกิจกรรมการท่องเที่ยว ในลักษณะของการร่วมหุ้น หรือเงินค่าสมาชิก เพื่อเป็นกองทุนในการดำเนินการ โดยกำหนดสัดส่วนในการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและโปร่งใส การระดมทุนสามารถดำเนินการได้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนด้วย
- 6) ควรกำหนดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนไว้ให้ชัดเจนเพื่อความเข้าใจตรงกัน
- 7) ควรให้มีการพัฒนาการเรียนรู้แก่สมาชิกในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของตนเองในเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงธรรมชาติ เพื่อความเข้าใจถูกต้องและตรงกันอย่างทั่วถึง

พนิตดา สิงห์ครา (2544) ทำการศึกษาศึกษาภาพของชุมชนบ้านห้วยฮี้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวจะพักแรมในชุมชนเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวเพื่อเรียนรู้ชีวิต แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรม ชุมชนแห่งนี้ส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวประมาณ 3-4 ปี สามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกระหว่าง 200-600 บาทต่อเดือน แม้รายได้ไม่สูงนักแต่ก็สร้างความพึงพอใจให้แก่ชุมชน เพราะทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ถูกรักษาไว้ได้ภายใต้การจัดการการท่องเที่ยว

ผลการศึกษา เมื่อพิจารณาในแง่สังคม พบว่าชุมชนมีการแบ่งโครงสร้างขององค์กรและมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างดี อีกทั้งผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถสั่งและชักชวนให้สมาชิกร่วมกันทำงานให้สำเร็จได้ ในเชิงกายภาพ การที่ชุมชนตั้งอยู่บนที่สูง ทำให้ได้เปรียบในแง่ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงความหลากหลายในพันธุ์พืชและสัตว์ เป็นจุดขายที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านห้วยอี่มีศักยภาพหลายประการที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาไปสู่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์อย่างสมบูรณ์ได้

พรมมินทร์ พวงมาลา และคณะ (2546) ได้ศึกษาสภาวะการณ์ด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง และค้นหาลักษณะรู้และศักยภาพชุมชน ในด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนถึงศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนบ้านแม่กำปอง จากผลการวิจัยพบว่า สภาวะการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ถูกต้องและชัดเจนขึ้น มีรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นขั้นเป็นตอน ชาวบ้านมีความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตมากขึ้น ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้รับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน มีผลงานของภูมิปัญญาชาวบ้าน มีแนวทางที่ถูกต้องในการจัดสรรรายได้ให้กับชุมชนและประชาชน หมู่บ้านได้รับการตกแต่งปรับปรุงให้สวยงาม ได้เส้นทางการเดินป่าในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เห็นศักยภาพของชุมชนในด้านการท่องเที่ยวและองค์ความรู้ของชุมชนในด้านต่าง ๆ มีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม